

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Особливості емоційного інтелекту молодших дошкільників з порушеннями слуху

Виконала студентка групи СО-4
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Колода Яна Сергіївна
Керівник: Дергач М.А.
Рецензент: Застело А.О.
Нормоконтроль: ____ Юлія КЛОЧКОВА

Запоріжжя
2021 р.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 35 с., 6 табл., 3 рис., 40 джерел, 1 додаток.

Об'єкт дослідження: емоційний інтелект дошкільника.

Мета дослідження: теоретично та емпірично дослідити особливості розпізнавання емоцій та їх проявів дітьми молодшого дошкільного віку з порушенням слуху та розробити рекомендації для батьків і вихователів щодо розвитку емоційного інтелекту молодших дошкільників з порушеннями слуху.

Методи дослідження: теоретичні (вивчення, аналіз та узагальнення теоретичного матеріалу); емпіричні (метод експерименту); проєктивні методи дослідження; статистичні (кількісна і якісна обробка даних).

Високий рівень емоційного інтелекту є одним із головних компонентів успішної соціальної взаємодії та комунікації. Діти з порушенням слухової функції мають проблеми з розпізнаванням емоційних станів інших людей та з проявом емоцій. Це може ускладнювати їх життєдіяльність у соціумі.

Аналіз результатів діагностування емоційного інтелекту молодших дошкільників з порушенням слуху, які були отримані в ході проведеного емпіричного дослідження дали змогу виявити особливості розпізнавання емоцій та їх проявів дітьми молодшого дошкільного віку з порушенням слуху.

Спираючись на отримані результати емпіричного дослідження, ми зробили висновок, що випробуванним молодшим дошкільникам з порушенням слуху потрібна корекційна робота з розвитку емоційного інтелекту.

МОЛОДШІ ДОШКІЛЬНИКИ, ПОРУШЕННЯ СЛУХУ, ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ, РОЗПІЗНАВАННЯ ЕМОЦІЙ, ПРОЯВ ЕМОЦІЙ

ВСТУП

Актуальність дослідження. Прояв емоцій та їх розпізнавання – це те, що робить наше життя яскравим та насиченим. Психологічний механізм, за допомогою якого людина може адекватно сприймати і відповідно реагувати на суб'єкти взаємодії, події навколишнього називається «емоційним інтелектом». Емоційний інтелект є групою ментальних здібностей, які допомагають усвідомити та зрозуміти власні емоції та емоції оточуючих. Діти дошкільного віку з порушенням слуху мають проблеми з його розвитком та не можуть сповна зануритися в світ своїх емоцій та емоцій оточуючих.

Категорія «емоційний інтелект» є доволі розроблена в зарубіжній психології вона розглядалася такими вченими, як Д. Карузо, Дж. Майєр, П. Саловей, (теорія емоційно-інтелектуальних здібностей); Д. Гоулмен (теорія емоційної компетентності), Р. Бар-Она (некогнітивна теорія емоційного інтелекту).

Вивченням емоційного інтелекту займалися і вітчизняні науковці: Т. Березовська, Г. Гарскова, Н. Коврига, М. Манойлова, Г. Юсупова та ін. В останні роки проблема емоційного інтелекту досліджується такими українськими вченими, як І. Андрєєва, А. Большакова, І. Грицюк, С. Дерев'янка, М. Журавльова, С. Крупич, О. Милославська, Є. Носенко, І. Філіпова, М. Челнокова та ін. Здебільшого вони розглядають особливості емоційного інтелекту підлітків, студентів та зв'язок емоційного інтелекту з професійною спрямованістю.

Особливості прояву та розпізнавання емоцій у дітей дошкільного віку з порушенням слуху вивчали А. Бежанов, Т. Гадельшина, Ю. Єрьоміна, Б. Корсунська, Н. Морозова, В. Петшак та ін. Науковці вказують на проблеми проявів та розпізнавання емоцій у дошкільників з порушенням слуху.

В цілому, можемо зазначити, що у сучасній спеціальній психології відводиться недостатньо місця вивченню питання емоційного інтелекту дітей

молодшого дошкільного віку з порушенням слуху, в той час, як порушення слуху все частіше зустрічається у дітей цього віку. Все це вказує на актуальність теми нашої роботи – «Особливості емоційного інтелекту молодших дошкільників з порушенням слуху» та зумовлює потребу розглянути її на теоретичному та емпіричному рівнях.

Об'єкт дослідження: емоційний інтелект дошкільника.

Предмет дослідження: особливості розпізнавання емоцій та їх проявів дітьми молодшого дошкільного віку з порушенням слуху.

Мета дослідження: теоретично та емпірично дослідити особливості розпізнавання емоцій та їх проявів дітьми молодшого дошкільного віку з порушенням слуху та розробити рекомендації для батьків і вихователів щодо розвитку емоційного інтелекту молодших дошкільників з порушеннями слуху.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу сучасних психологічних теорій визначити сутність поняття «емоційний інтелект».

2. Узагальнити сучасні знання про розвиток дітей молодшого дошкільного віку із порушенням слуху та виявити особливості функціонування їхнього емоційного інтелекту.

3. Емпірично дослідити особливості розпізнавання емоцій та їх проявів дітьми молодшого дошкільного віку з порушенням слуху та розробити рекомендації вихователям і батькам дітей молодшого дошкільного віку з порушенням слуху, щодо розвитку їхнього емоційного інтелекту.

Методи дослідження: теоретичні (вивчення, аналіз та узагальнення теоретичного матеріалу); емпіричні (метод експерименту); статистичні (кількісна і якісна обробка даних). Використані методики: проективна методика «Світ речей – світ людей – світ емоцій» (М. Нгуен), проективна методика «Три бажання» (М. Нгуен), «Вивчення розуміння емоційних станів людей, зображених на картинці» (Ю. Афонькіна, Г. Урунтаєва).

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять:

- вчення про загальні та специфічні особливості порушеного розвитку (В. Лубовський, В. Чайко, Ж. Шиф);
- вчення про розумову діяльність дітей дошкільного віку (Г. Антонова, В. Поліщук, О. Дяченко, І. Гаврилова, В. Іванова, В. Кондратова, О. Проскура, Г. Люблинська, Н. Менчинська, О. Миргород, С. Новосьолова, Р. Овчарова, С. Чупахіна);
- вчення про інтелектуальні здібності дошкільників (Д. Богоявленська, Т. Землянухіна, М. Поддяков, В. Поліщук, А. Симановський);
- положення про первинні і вторинні порушення розвитку у дітей, провідну роль спеціально організованого і правильно поставленого навчання в їх психічному і соціальному розвитку, попередженні і корекції його вторинних порушень (Л. Виготський);
- - положення зарубіжної психології про емоційний інтелект (Р. Бар-Она, Д. Гоулмен, Д. Карузо, Дж. Майєр, П. Саловей) ;
- двокомпонентна теорія емоційного інтелекту (І. Андрєєва, Д. Люсіна, М. Манойлова);
- положення про місце емоції в діяльності (В. Вілюнас, К. Ізард, Є. Ільїн, О. Милославська, Є. Хомська).

Структура роботи: вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел, додатки.

ВИСНОВКИ

Проведене теоретичне та емпіричне дослідження особливості розпізнавання емоцій та їх проявів дітьми молодшого дошкільного віку з порушенням слуху дозволяє зробити такі висновки:

В результаті узагальнення трактувань поняття «емоційний інтелект» в психологічній науці встановлено, що емоційний інтелект – це здатність людини інтерпретувати та керувати власними емоціями і почуттями та почуттями і емоціями інших людей. До структурних елементів емоційного інтелекту відносяться: здатність сприймати або відчувати емоції (як свої власні, так і іншої людини), здатність направляти свої емоції на допомогу розуму, здатність розуміти, що виражає та чи інша емоція та здатність керувати емоціями.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дав можливість скласти психолого-педагогічну характеристику дітей молодшого дошкільного віку із порушенням слуху та виокремити особливості розпізнавання емоцій та їх проявів у цих дітей.

До психічних порушень дошкільників з порушенням слуху можна віднести: недорозвинення мовлення, проблеми розвитку пам'яті, мислення та уваги. Для дітей молодшого дошкільного віку з порушенням слухової функції характерним є наявність агресивності, неадекватної самооцінки та не сформованістю емоційної сфери. Щодо навчання та виховання таких дітей, то вони повинні організуватися, враховуючи їх порушення та психологічні особливості.

Молодші дошкільники із порушенням слуху мають проблеми з розпізнанням емоційних проявів. Недорозвинення емоційної сфери зумовлено слуховим порушенням та відсутністю емоційного досвіду. Вербальне визначення емоцій – є дуже складним завданням для дошкільників із порушенням слуху.

Аналіз результатів діагностування емоційного інтелекту молодших дошкільників з порушенням слуху, які були отримані в ході проведеного емпіричного дослідження дали змогу виявити особливості розпізнавання емоцій та їх проявів дітьми молодшого дошкільного віку з порушенням слуху. Можемо зробити висновок, що у випробуваних молодших дошкільників з порушенням слуху спостерігаються низькі показники розвитку емоційного інтелекту (80%, 100%) та низький рівень розуміння емоційних станів (80%). У випробуваних молодших дошкільників з порушенням слуху з нечуючими батьками переважає середній рівень емоційного інтелекту (70%) та середній рівень розуміння емоційних станів людей (90%).

За допомогою U-критерію Манна-Уїтні методу математичної статистики, ми порівняли результати молодших дошкільників, які мають чуючих та нечуючих батьків, отримали показники ($=0,00$, $=0,01$) та дійшли висновку, що відмінності результатів мають статистичну значимість. Показники молодших дошкільників з порушенням слуху, батьки яких також мають слухові порушення, вищі ніж у їх однолітків з порушенням слуху, які мають чуючих батьків.

Нами були розроблені рекомендації вихователям та батькам дітей молодшого дошкільного віку з порушенням слуху, щодо розвитку вміння розпізнавати емоції. Можемо зробити висновок, що у розвивальній роботі емоційного інтелекту доцільно використовувати такі методи як гра, бесіди з використанням карток із зображенням емоцій та «Щоденник емоцій». Для того, щоб підвищити рівень емоційного інтелекту дітей молодшого дошкільного віку з порушенням слуху, дорослим важливо завжди приділяти увагу емоційній стороні життя дитини, знайомити її з різноманітними видами емоцій та їх проявами, навчати емпатії.

Подальшого дослідження потребує пошук та перевірка ефективності методів розвитку емоційного інтелекту у дітей молодшого дошкільного віку з порушенням слуху.